

שִׁמְח זְבוּלוֹן בְּצִאתָךְ וַיִּשְׁכַּר בְּאֵהֶלְיָךְ

1. **דברים פרק לג**
(יח) וְלִזְבוּלוֹן אָמַר שְׂמַח זְבוּלוֹן בְּצִאתָךְ וַיִּשְׁכַּר בְּאֵהֶלְיָךְ :
(יט) עַמִּים הָרַ יִקְרְאוּ שֵׁם יִזְבְּחוּ זִבְחֵי צֶדֶק כִּי שָׁפַע יָמִים
יִינְקוּ וּשְׁפָנִי טְמוּנֵי חוֹל : ס

2. **בראשית פרק מט**
(יג) זְבוּלוֹן לְחוּף יָמִים יִשְׁכֹּן וְהוּא לְחוּף אֲנִיִּת וַיִּרְכָּתוּ עַל
צִידוֹן : ס
(יד) יִשְׁשַׁכַּר חֲמֹר גָּרַם רֵבֶץ בֵּין הַמְּשֻׁפְּתִים :
(טו) וַיִּרְא מְנַחֵה כִּי טוֹב וְאֵת הָאָרֶץ כִּי נִעְמָה וַיֵּט שְׁכֻמוֹ
לְסַבֵּל וַיְהִי לְמַס עֶבֶד : ס

3. **רשב"ם בראשית פרק מט**
(יג) **עד צידון** - שהוא מקום סחורה רבה... ולכן אמר
משה "שמח זבולון בצאתך" בים לסחורה: (יד) **יששכר**
חמור גרם - לא כזבולון שהולך עם עוברי ימים
לסחורה, אלא עובד אדמתו יהיה כחמור בעל איברים
חזק, מצוי בין המשפתיים תחומי העיר לחרוש ולעבוד
את האדמה... וכן אמר משה "שמח זבולון בצאתך
ויששכר באהליך":

4. **רש"י בראשית פרק מט**
(יג) **לחוף ימים** - על חוף ימים תהיה ארצו... והוא יהיה
מצוי תדיר על חוף אניות, במקום הנמל, שאניות
מביאות שם פרקמטיא, שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא,
וממציא מזון לשבט יששכר והם עוסקים בתורה, הוא
שומר משה: "שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך",
זבולון יוצא בפרקמטיא ויששכר עוסק בתורה באהלים:
(יד) **יששכר חמור גרם** - חמור בעל עצמות, סובל עול
תורה כחמור חזק שמטעינין אותו משאוי כבד: **רבץ בין**
המשפתיים - כחמור המהלך ביום ובלילה ואין לו לינה
בבית, וכשהוא רוצה לנוח רובץ לו בין התחומין בתחומי
העיירות שמוליך שם פרקמטיא: (טו) **וירא מנוחה כי**
טוב - ראה לחלקו ארץ מבורכת וטובה להוציא פירות:
ויט שכמו לסבול - עול תורה: **ויהי** - לכל אחיו ישראל:
למס עובד - לפסוק להם הוראות של תורה וסדרי
עבורין, שנאמר (דה"א יב לג): "ומבני יששכר יודעי
בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם מאתים",
מאתים ראשי סנהדראות העמיד, וכל אחיהם על פיהם:

5. **רש"י דברים פרק לג**
(יח) **ולזבולון אמר** - אלו חמשה שבטים שבירך
באחרונה: זבולון, גד, דן, נפתלי ואשר - כפל שמותיהם
לחזקם ולהגבירם, לפי שהיו חלשים שבכל השבטים,
הם הם שהוליד יוסף לפני פרעה, שנאמר: "ומקצה
אחיו לקח חמשה אנשים", לפי שנראים חלשים ולא
ישים אותם לו שרי מלחמתו: **שמח זבולון בצאתך**
ויששכר באהליך - זבולון ויששכר עשו שותפות, זבולון
לחוף ימים ישכון ויוצא לפרקמטיא בספינות ומשתכר,
ונותן לתוך פיו של יששכר והם יושבים ועוסקים
בתורה, לפיכך הקדים זבולון ליששכר שתורתו של
יששכר על ידי זבולון היתה: **שמח זבולון בצאתך** - הצלח
בצאתך לסחורה: **ויששכר** - הצלח בישיבת אהליך
לתורה לישיב ולעבר שנים ולקבוע חדשים, כמו שנאמר:

6. **כלי יקר דברים פרק לג**
(יח) לפי שיעקב בירכם: "זבולון לחוף ימים" - עוסק
בסחורה, "ויששכר חמור גרם" - עוסק בתורה, נמצא
זה יוצא לסחורה וזה יושב אוהלים. **ושמעתי**, לפי
שהממון אין לו שום שלימות כי אם על ידי הוצאה, כי
ההוצאה טוב בו מהקיבוץ, לכך נאמר: "שמח זבולון
בצאתך", אבל שלימות התורה הוא גם באהליך, כי אין
שלימותה תלוי בהוצאה, לכך נאמר: "ויששכר
באהליך". **ועוד**, שקנין הממון הוא חוץ ממנו ואינו דבק
בו, לכך נאמר בו לשון יציאה, אבל קנין התורה מתעצם
ודבק בו והיו לבשר אחד באוהלו, לכך נאמר באוהליך.
ויש אומרים, לפי שכל הולך בסחורה אינו שמח עדיין
בצאתו לדרך כי לא ידע אם ירויח או לא, אבל לזבולון
אמר שישמח גם בצאתו לדרך, כי נכון לבו בטוח
שישכיל בכל דרכיו, לפי שיששכר באוהליך עוסק בתורה
עליו וזכותו יעמוד גם לו, יען כי זבולון היה נותן לתוך
פיו של יששכר:

7. **נר למאור על פרשיות התורה פרשת וזאת הברכה**
שותפות זבולון בתורת יששכר - שִׁמְח זְבוּלוֹן בְּצִאתָךְ
וַיִּשְׁכַּר בְּאֵהֶלְיָךְ - שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא
ויששכר עוסק בתורה, וזבולון בא ומאכילו... יששכר
כונס וזבולון מביא באניות ומוכר ומביא לו כל צרכו,
וכן משה אומר "שמח זבולון בצאתך". למה? שייששכר
באהליך". שלך הן, שאת מסייעו לישיב בהן [בראשית
רבה צט ט]. מדוע עלה דווקא בדעתו של זבולון לעשות
את השותפות המפורסמת עם יששכר? מפני שהוא,
השבט היושב לחוף ימים והמפליג לארצות זרות,
הרגיש יותר מאחרים את הסכנה שבטשטוש דמותו
הישראלית המקורית. על כן ראה שבט זבולון הכרח
לחזק את העוסקים בתורה ולהתקשר אליהם - למען
שמור על צלמו האלוקי, צלמו הישראלי.

8. העמק דבר דברים פרק לג

(יח) שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך - לעולם זאת על ישראל, בשעה שיוצאים למלחמה מיוחדים אנשים לתורה ולתפלה כל היום שיוצאים עם הלוחמים לאהלי השדה, וכדאיתא ברבה ר"פ מטות שבמלחמת מדין לקחו י"ב אלף לתפלה, ושם שנו חרב לשונם בקול תורה... וזהו ברכת משה: שמח זבולן בצאתך למלחמה, ויששכר באהליך, באהלי המחנה שעל שדה המלחמה עסוק בתורה ותפלה, דיששכר בעצמו לא היה בעלי מלחמה עד בא דוד כמשי"כ בברכת יעקב לבניו, אבל הלכו עם זבולן לתורה ולתפלה:

9. בני יששכר מאמרי חודש סיון מאמר ה

(יג) שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך - ידוע הדקדוקים הקדמת זבולן ליששכר, וגם מהו הכוונה בשמחה, ולשמחה מה זה עושה, וגם מהו הכוונה זה בצאתו וזה באהלו. ונראה עפ"י מה שנמצא בדברי רבותינו, שהמחזיק לתלמיד חכם בעולם הזה - לעולם הבא ילמדוהו תורה הגם שאינו בר הכי בעולם הזה [ילקוט ראובני פ' ראה]. והנה ידוע דהתורה היא עיקר השמחה בעצם, כדכתיב: "פקודי ה' ישרים משמחי לבי", ואמר דוד: "נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה", ולענין: "שש אנכי על אמרתך", ועל כן נאסר ללמוד בימי האבל ח"ו כי התורה היא משמחת הלב, ואמר הרמב"ם: מי שלא טעם טעם התרת הספיקות (בתורה) לא טעם שמחה מימיו, ובזה תמצא טוב טעם שאמר משה בברכתו לזבולן שהוא המחזיק לתלמידי חכמים, והוא בעצמו עוסק במסחר ואינו לומד, והנה אין לו שמחה אמתית ועצמית בעולם הזה, אמר לו אעפ"כ: שמח זבולן בצאתך מן העולם הזה כי שם תזכה לתורה המשמחת את הלב, ויששכר הוא הנבון תורה בעולם הזה, תזכה גם באהלך היינו גם בעולם הזה שהיא באהל שאינו קבוע. ועל כן הקדים זבולן ליששכר בכדי להסמיק אליו ויששכר בוא"ו הנוסף, להורות דלא צריכין למימר שגם הוא בודאי עיקר שמחתו בתורה יהיה בצאתו קל וחומר מזבולן, רק היינו רבותיה דיששכר שישמח גם באהלו.

10. רבינו בחיי דברים פרק לג

(יח) שמח זבולן בצאתך - כלומר למלחמה. ואף שיששכר גדול הוא מזבולן כי נולד תחלה, הקדים זבולן ליששכר לפי שהוא הסבה לתורתו של יששכר, וכן הקדימו יעקב בברכת השבטים, לפי שהוא המחזיק תורתו של יששכר, ואם לא היה מחזיק א"א לו לעסוק בתורה, על כן ראוי הוא שינחל שמחה וכבוד בשמחתה של תורה לעוה"ב, וזהו שאמר: "שמח זבולן בצאתך". ואף על פי שפשוטו "בצאתך" למלחמה, אפשר לומר בצאתך מן העוה"ז, וברך אותו בשמחת העוה"ב. וייחס השמחה לזבולן לפי שהוא סבה לתורה, וזהו שאמרו רז"ל (פסחים נג ב): כל המטיל מלאי לכיסו של ת"ח זוכה ויושב בישיבה של מעלה, שנאמר (קהלת ז, יב): "כי בצל החכמה בצל הכסף". ובאורו: אצילות החכמה מתקיימת מאצילות הכסף, ואצילות הכסף נאצל מאצילות החכמה.

ותמצא בברכה זו שלשה ענינים: האחד - שהקדים זבולן ליששכר, והשני - שכלל ברכת יששכר בכלל ברכת זבולן, והשלישי - שהאריך בברכת זבולן ואמר עליו: "כי שפע ימים יינקו ושפוני טמוני חול" וקצר בברכת יששכר. ולא תמצא באחד מכל השבטים שיקצר משה בברכתו כמו ביששכר, והיה ראוי להאריך בו יותר

לפי שאין לך שבט גדול בתורה כמותו, שנאמר (דברי הימים - א יב, לב): "יומבני יששכר יודעי בינה לעתים!" ומה שקצר בברכתו שאמר: "ויששכר באהליך", מפני שברכתו שברך אותו במלה זו היא כוללת כל הברכות, והוא שאמר "באהליך", שני אהלים: אהל של מעלה ואהל של מטה. וא"כ ברכו בשמחת אהל של מטה, והוא שכתוב (תהלים יט, ט): "פקודי ה' ישרים משמחי לבי", ובשמחת אהל של מעלה ששם השמחה שלמה, וכלשון הברכה שתקנו רז"ל: (כתובות ח א) שהשמחה במעונו, ושם השכר כפול. ואולי לכך נכפלה השי"ן בשם יששכר להורות על שני חלקים מן השכר: אחד לעוסק בתורה, ואחד למחזיק התורה בידו.

11. שפת אמת דברים לסוכות שנת תרמ"ב

כתיב: "לב יודע מרת נפשו", שב"י נקראו "לב" שהמה פנימיות החיות שבעולם, ולכן המה מרי נפש בר"ה ויוהכ"פ, דכתיב: "ועניתם את נפשותיכם", וזוכין אח"כ בסוכות לשמחה, כמ"ש: "ובשמחתו לא יתערב זר". וזהו הגנת הסוכה שלא יהיה שייכות להם בשמחתן של ישראל, לכן נותנים להם חלקם בעי פרים כידוע. והעיקר מתקיים בשמ"ע, דדרשו חז"ל: "והיית אך שמח" על יום טוב האחרון, שאז אין להם שום חלק כמ"ש: "עצרת תהיה לכם", כי ז' ימי הסוכות הם קיום הטבע שמתפשט החיים היורד בתחלת השנה לקיום העולם, ושמיני עצרת הוא בחינת הנשמה יתירה אור ז' הימים, ושם אין שום מגע נכרי כלל. ופרשנו פסוק: "שמח זבולן בצאתך" הוא על שמחת ז' ימי הסוכות, ונקרא יציאה שהיא שמחת כלל הבריאה כנ"ל, לכן יש לכולם חלק, ולכן צריך סוכה והגנה שלא יתערבו בשמחתן של ישראל. "ויששכר באהליך" הוא שמ"ע ושמחת תורה שהיא עיקר האהל של בני"ו, ולכן אז אין צריך הגנה, ששם אין שום מגע נכרי. וצריכין לבטל כל הימים ליום השמיני. ולכן עושין שמחת תורה להודיע כי כל השמחה בחיים ושפע פרנסה, כדי שנוכל לעסוק בתורה מתוך הרחבה, כמו שעשה זבולן שותפות עם יששכר:

12. הרב אברהם אלימלך ביזרמן שליט"א

פעם נשאל הגה"ק ה"חפץ חיים" זי"ע מהו "סוד ההקפות", והשיב: כשהנך מכוסה עם הטלית וכולך דבקות עם הספר תורה, אזי הזיהר ביותר שלא לדרוך על כף רגלו של חברך, כי כשאיןך רואה לא תדע לעולם את מי לפייס, וזה סוד ההקפות. הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע דרש בלשון חז"ל (שבת לא). על אותו הגר שביקש מהלל הזקן: "גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת... גייריה. אמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד - זו היא כל התורה כולה, ואידך - פירושה הוא, זיל גמור". היינו כי הוא ביקש לדעת ולהבין סוד שמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו, וזהו "כשאני עומד על רגל אחת", השיב לו הלל: "דעלך סני לחברך לא תעביד", כי ביותר צריך להקפיד בזה בעת ההקפות, להזיהר עד מאוד בכבוד הזולת ולכבד כל אחד ואחד יותר מכפי כבודו, וק"ו שלא לפגוע חלילה באחרים, דבכהאי גוונא יצא שכרו בהפסדו, ותפס את הטפל ועזב את העיקר רח"ל. ודברי שניהם עולים בקנה אחד עם דברי הגמרא (סוטה יד.): "תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים", שבתחילתה עשה הקב"ה כתנות עור לאדם הראשון וחוה, ובסופה נאמר שהקב"ה קבר את משה רבינו בגיא, ולכן דרך ארץ קדמה לתורה הקדושה, דהא בלא הא לא סגי.